

Barnets väg genom barnahus En Barnahuslogg

Åsa Landberg, Anna Kaldal, Maria Eriksson

Delaktighet, information och dokumentation inom ramen för Barnahus

Syfte

- System för information till barn som är föremål för en brottsutredning i barnahus. En s.k. barnahuslogg.
 - Checklista för vuxna som har ansvar för att löpande informera barnet om händelserna i barnahus.
 - Dokumentationssystem som möjliggör för barn som besökt barnahus att i efterhand få information (utredningsåtgärder, insatser och behandling)
 - Systematisk dokumentation skapar också underlag för
 - att utvärdera och planera den egna verksamheten
 - ett nationellt kvalitets- och utvärderingsarbete.

Delaktighet, information och dokumentation inom ramen för Barnahus

Delstudie I. **Hur ser barns och ungas erfarenheter ut? Vad vill de ha?** (Intervjustudie med barn och unga)

Delstudie II. **Vad säger lagen?** (Nationell och internationell lagstiftning)

Delstudie III. **Hur ser det ut i praktiken?** (Aktstudie med 80 barn som utretts på Barnahus)

Delstudie IV. **Förslag utifrån de tre delstudierna – en Barnahuslogg**

Intervjustudien (Delstudie I)

16 barn och unga

Fyra teman (kring information):

1. Delaktighet
2. Avslöjande
3. Giltiggörande
4. Viktimisering

1. Delaktighet genom *kunskap*, kontroll och gemenskap

Vuxna kan säga i från, och vuxna vet oftast sina rättigheter. Om inte annat vet de i de flesta fall hur de ska få reda på vad de har för rättigheter. Men barn har inte den möjligheten.

1. Delaktighet genom kunskap, *kontroll* och gemenskap

Eller stor del av mitt liv har jag inte haft något val. Jag har bara varit tvingad till att göra det eller blivit fastknuten eller vad som helst. Jag har inte haft möjligheten att bestämma själv. Och när jag väl är fri från det kan jag fortfarande inte bestämma själv.

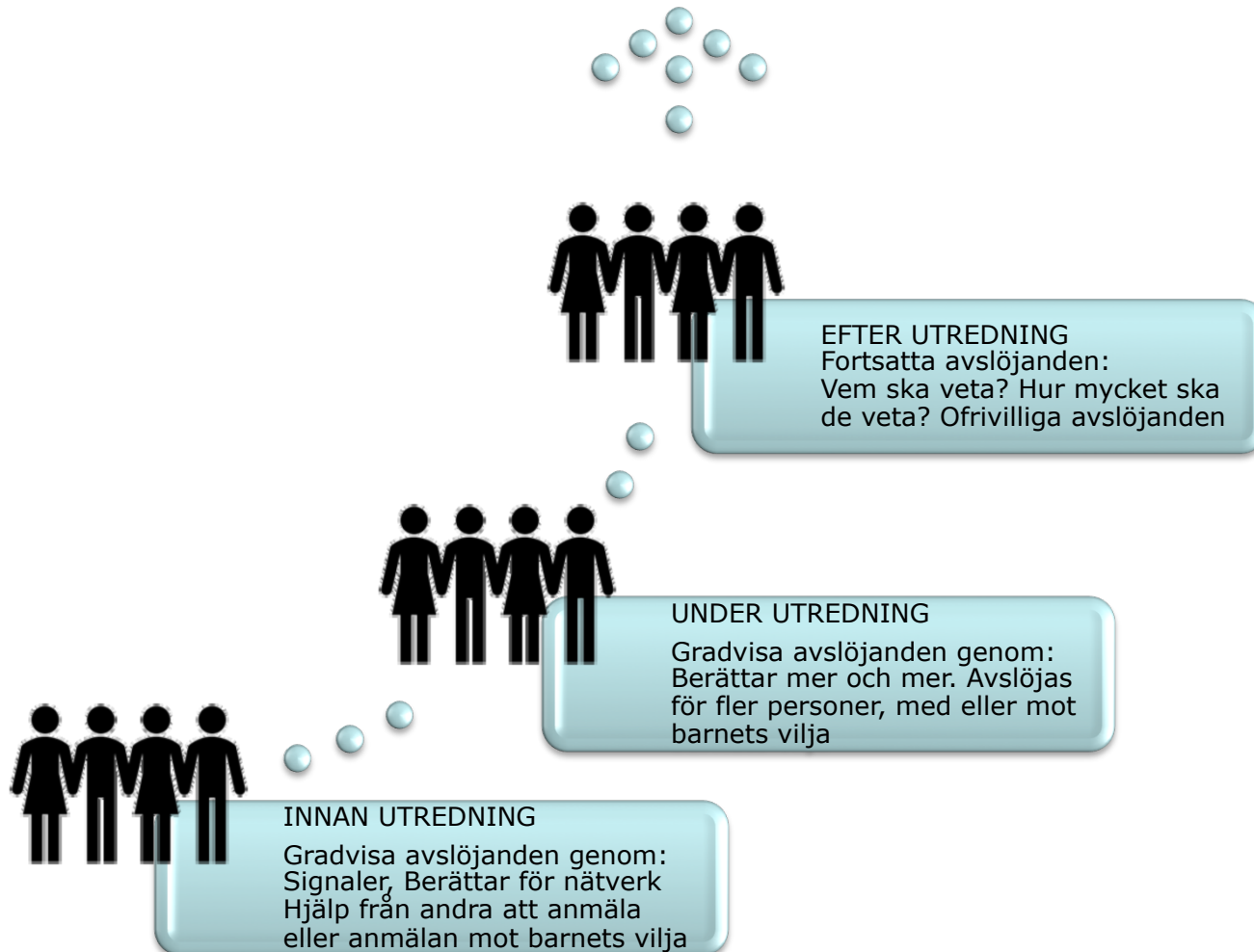
1. Delaktighet genom kunskap, kontroll och *gemenskap*

Det blir bättre om man berättar, alltså det blir en svår situation, det blir skitjobbigt med alla polisförhör och allting sånt där och det kommer att bli skitjobbigt, alltså om man inte får en dom så kommer det också bli skitjobbigt men det blir bättre för det gör det lättare ... alltså det är lättare att bearbeta det än att sitta med det för sig själv.

1. Delaktighet och information

- En del barn har känt sig delaktiga och fått information, andra har lämnats utanför
 - Information ger trygghet och en känsla av kontroll
 - Kunskap ger möjlighet att fatta genomtänkta beslut
 - Känsla av gemenskap bidrar till delaktighet och delaktighet kan bidra till gemenskap
 - Viktigt att kunna ta del av dokumentation i efterhand

2. Avslöjande: att berätta om våld och övergrepp – en livslång process?

3. Giltiggörande

- En lång process
- Centralt att känna delaktighet genom kunskap, kontroll och gemenskap

Dels så är det all terapi och också när man har träffat människor som ändå har sagt att "Herregud, vilken galen människa!" om honom då, inte om mig. Men för varje person som säger att ... på något sätt lägger skulden på mig, så krävs det två för att göra den ogjord.

4. Viktimisering som fortsätter efter anmälan

- Följderna av övergreppen gör sig påminda
- Nya brott
- Uteblivet skydd
- Uteblivna eller avbrutna stöd- och behandlingsinsatser
- Ifrågasättanden och kränkningar
- Ryktesspridning

Brist på information och delaktighet, kontrollförlust samt ensamhet och isolering centrala

Kategorier av delaktighet i anmälan av brottsutsatthet till myndigheter

Inte delaktig

- Barnet har inte själv avslöjat vad som hänt, det har kommit fram via bilder, video eller genom vittnesmål
- Kan vara chockad av avslöjandet och försöka dölja vad som hänt. Behöver tid och ansträngningar för att förstå och att bli delaktigt

Delvis delaktig

- Barnet har avslöjat för personer i sin omgivning (kanske en jämnårig eller personal i skola eller förskola) som sedan fört informationen vidare och anmält men inte själva valt att myndigheter ska få veta
- Kan vara chockad av avslöjandet och känna sig arg eller sviken av den som fört informationen vidare. Behöver tid och ansträngningar för att bli delaktigt

Delaktig

- Barnet har gjort ett medvetet val att berätta och anmäla
- Beredd att medverka i utredningen och att ta emot hjälp. Delaktigheten behöver bibehållas, det kan finnas en risk för att det känns som att andra tar över det som var barnets beslut och att delaktigheten går förlorad när barnet inte kan styra över vem som får veta eller vad som ska ske i utredningen

Rätten att vara delaktig i en rättsprocess (Delstudie II)

- Rätten att komma till tals (BK art. 12)
 - Barn har en särskild rätt att bli hörda i situationer där barnet utsatts för våld.
- Access to justice (FN:s Riktlinjer om rättskipning i ärenden som rör barn som blivit offer för eller vittnen till brott).

Rätten till information en del av rätten till delaktighet

- Rätten till delaktighet förutsätter att barnet informeras om sin rätt att delta och de eventuella beslut som ska fattas, samt konsekvenserna av dessa
- Rätten till information ska säkerställa att barnet får all nödvändig information och råd för att kunna fatta ett informerat beslut
 - Enligt de amerikanska kriterierna för ett child advocacy center måste verksamheten erbjuda barn som besökt barnahus en möjlighet att få information om vilka insatser och åtgärder som barnet varit föremål för där.

Delaktighet – barnets ålder och mognad

- Barnkonventionen art. 12
 - Barnets rätt att komma till tals är en grundläggande mänsklig rättighet. Vuxnas ansvar:
 - att bereda barnet tillfälle att höras
 - att beakta barnets åsikt i alla beslut som rör barnet
- Föräldrabalken 6:11
 - Barnets vårdnadshavare har rätt och ansvar att besluta i frågor som rör barnet och i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål

Starkare skrivning i barnkonventionen än i föräldrabalken

Delaktighet – barnets ålder och mognad

- Barnets rätt till delaktighet och information är kopplat till barnets ålder och mognad
 - ju äldre barnet är desto större vikt ska fästas vid barnets åsikt och
 - desto viktigare att barnet får information
- Barnets åsikt kan bli utslagsgivande (beroende på barnets ålder och mognad)

Ytterst ansvarar myndigheten för denna bedömning

Myndigheter i Barnahus

*Utgångspunkt i svensk rätt att barn företräds av sina
vårdnadshavare*

- Brottutredningen (polis och åklagare):
 - målsägande – beslutar särskild företrädare i vårdnadshavarens ställe (lagen om särskild företrädare)
 - vittne – beslutar båda vårdnadshavarna gemensam (föräldrabalken)
- Socialtjänstens utredning
 - Upp till 15 år företräds barnet av vårdnadshavarna (SoL) om inte LVU (offentligt biträde och barnets ställföreträdare)
 - Över 15 företräder barnet sig själv
- Hälso- och sjukvården
 - Barnet är patient (hälso- och sjukvårdslagen)

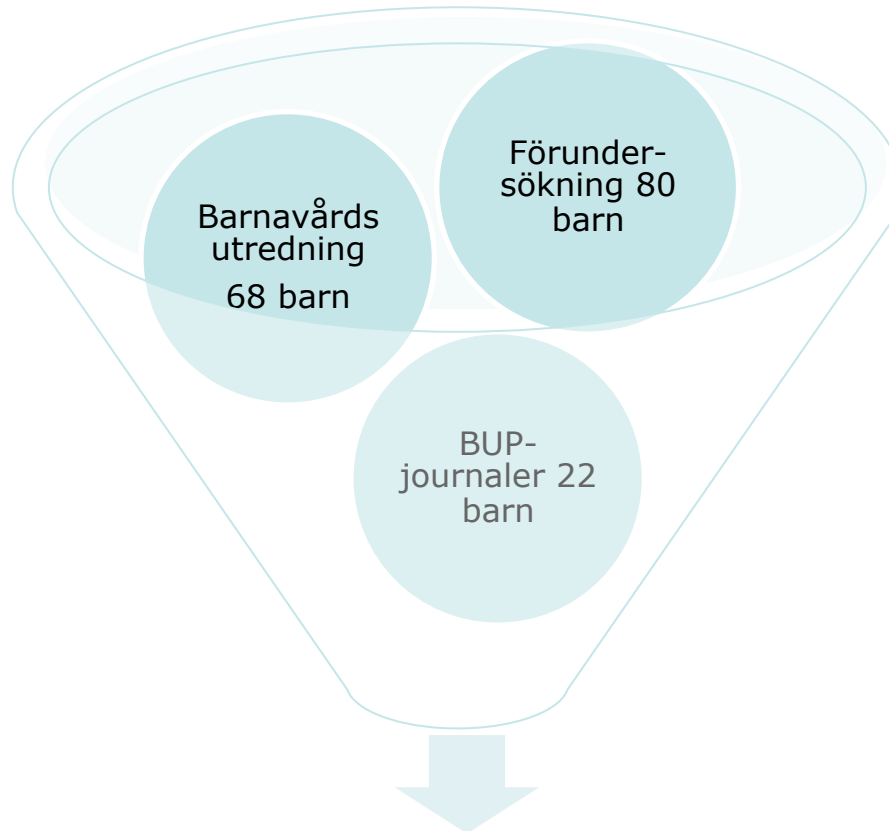
Information i barnahus

I ett barnahus

(bl.a. information/planering/samtycke)

- Den som företräder barnet (vh/särskild företrädare/offentliga biträdet) har ansvar för att informera barnet och beakta barnets åsikt.
- Ytterst har myndigheten ansvar för att informera barnet och beakta barnets åsikt i beslutet (om förhör, utredning, insatser, behandling etc).

Aktstudien

Ofta svårt eller omöjligt att följa
Barnets väg genom Barnahus

Aktstudien

- Svårt att urskilja vad som är vad i dokumentationen och svårt att följa barnet mellan myndigheterna.
- Vad barnen vill, vad de uttrycker eller vad de önskar beskrivs sällan.
- Ingen eller knapphändig information om samrådsmötet.
- BUP känner ofta inte till utredningar hos soc och polis trots pågående kontakt. Två av 80 barn har fått traumabehandling via BUP.

Aktstudien

- Många barn har enbart några korta möten med socialtjänst och polis. Myndigheternas arbete sker utan att de är med (och kanske utan att de är informerade)
- I många fall är barnförhöret den sista kontakten med barnet. Framkommer inte om och hur barnet informerats om hur ärendet utvecklas (gäller både åtal och dom)
- Vad som händer med barnet efter barnförhöret framkommer sällan.
- Några få barn träffar varken polis eller socialtjänst, trots att utredningar sker.

Slutsats

Barn och unga vuxna beskriver att de upplever det som viktigt att förstå vad de varit med om och vilka beslut som fattas.

Att vara informerad och att få kontroll över det som hänt är av vikt för avslöjande, för giltiggörande och för att undvika sekundär traumatisering.

Barn beskriver ett behov av att känna att de har vuxna på sin sida, vuxna som tar del av deras upplevelser och som vill hjälpa.

Det är viktigt för dem att veta vilka professionella som varit inblandade, att få veta vad de haft för uppgift, vilka de är och vad de heter.

Ett första steg är att det som är av vikt för barnet dokumenteras och är tillgängligt för barnet och de vuxna som ska informera.

Vårt förslag: En Barnahuslogg

- Förs av utredande socialtjänst
- Lista över namn på ansvariga personer från myndigheterna (samt barnets juridiska ombud)
- Viktiga händelser, beslut och möten med barnet i kronologisk ordning
- Formulerat på enkelt språk

Begränsningar i lagen

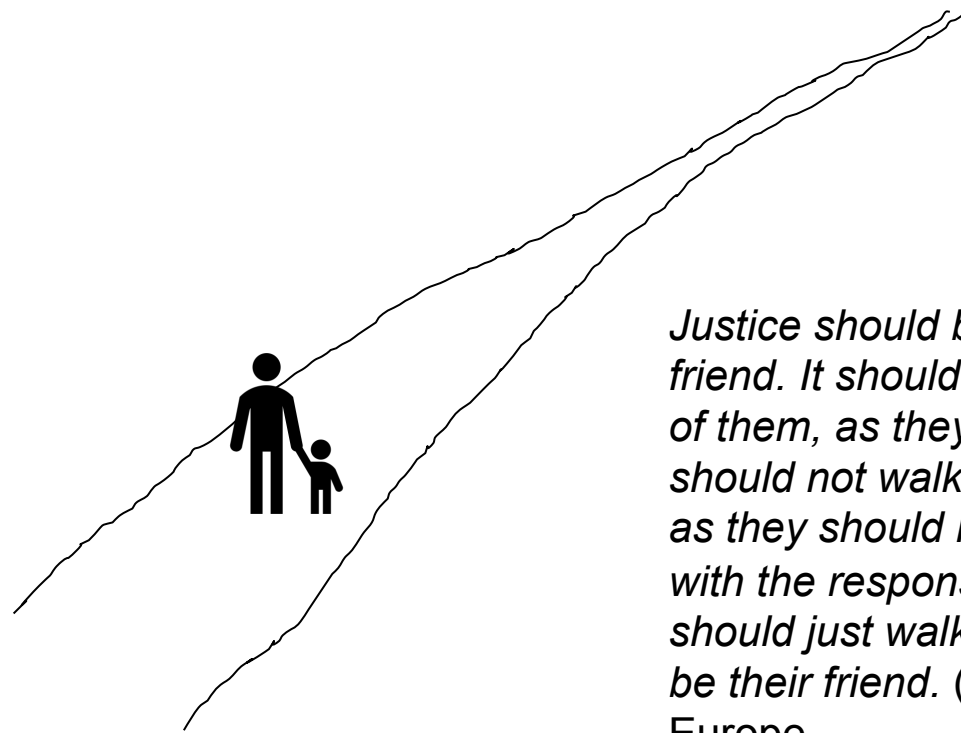
- Gäller enbart barn aktuella för utredning hos socialtjänsten
- Gallras efter fem år (om inte placerade)
- För andra myndigheter krävs samtycke av barn/vårdnadshavare för att ta del av loggen

Slutsats: Lagändringar krävs

Tillsätt en utredning med syfte att ta fram förslag på lagändringar!

- Ett krav på att alla barn som misstänks vara utsatta för vålds- eller sexualbrott utreds på Barnahus
- Möjlighet för samverkande parter att dela information under hela utredningen och att föra gemensam statistik
- Möjlighet att föra en Barnahuslogg på Barnahus
- Ett undantag när det gäller gallringsreglerna för barn utredda på Barnahus

Barnahus – en möjlighet för barn som utsatts för brott att få sällskap en bit på vägen

Justice should be children's friend. It should not walk in front of them, as they may not follow. It should not walk behind children, as they should not be burdened with the responsibility to lead. It should just walk beside them and be their friend. (Council of Europe,